

Nr 85.

Ankom till riksdagens kansli den 29 mars 1938 kl. 1 e. m.

Utlåtande i anledning av Kungl. Maj:ts proposition angående överflyttande av medel från jämtländska renbetesfjällens skogsfond till Norrbottens lappfond.

(3:e avd.)

I propositionen nr 55 har Kungl. Maj:t, under återopande av bilagt utdrag av statsrådsprotokollet över socialärenden, föreslagit riksdagen medgiva, att ur jämtländska renbetesfjällens skogsfond ett belopp av 200,000 kronor må, räknat från den 1 januari 1938, uttagas och överföras till Norrbottens lappfond.

Den 29 december 1935 avgav 1930 års lapputredning betänkande angående åtgärder för avhjälpande av de inom vissa delar av Norrbottens läns lappmark yppade missförhållanden samt rörande de kostnader, som därav kunde föranledas m. m. (statens off. utredn. 1936: 23).

Ifrågavarande betänkande innehåller en redogörelse för de förhållanden, under vilka för närvarande renskötseln i Norrbottens län bedrives, och för anledningarna till de missförhållanden, som äro rådande. Utredningen utmynnar i en rad förslag till åtgärder i syfte att stödja nomadlapparnas näringsutövning inom länet och samtidigt minska friktionsanledningarna mellan den bofasta befolkningen och lapparna.

Sålunda föreslås bland annat ändrad indelning i lappbyar, överflyttningar av renar mellan de fyra nordligaste lappbyarna, maximering av renantalet, premier för god renskötsel samt förbättrad arbetsförmedling och försäljningsorganisation. Förslag föreligger därjämte om uppförande under visst antal år av mekaniska anordningar för underlättandet av en rationell renskötsel. Kostnaderna för dessa arbetens utförande och underhåll, som beräknats till omkring 722,000 kronor, böra enligt utredningsmännens mening bestridas dels av de s. k. Suorvamedlen, dels från Norrbottens lappfond och dels från lapparnas byakassor. Då dessa medel emellertid icke äro tillräckliga för ifrågavarande ändamål, föreslår utredningen en överflyttning från jämtländska renbetesfjällens skogsfond till Norrbottens lappfond av ett belopp av 718,000 kronor.

Även om de föreslagna åtgärderna vidtoges, anses likväl försörjningssvårigheter komma att uppstå för nomadlapparna, såvida icke deras antal begränsas därigenom att ett antal lappar beredes sysselsättning inom andra näringsgrenar än renskötseln. Utredningen föreslår därför jämväl en vidgad försökskolonisation.

Över 1930 års lapputrednings förslag hava yttranden avgivits av länsstyrelserna i Jämtlands och Västerbottens län, statskontoret, domänstyrelsen, lantbruksstyrelsen, allmänna civilförvaltningens lönenämnd, egnahemsstyrelsen samt utredningsmännen rörande egnahemsverksamheten och andra med statens verksamhet på det sociala jordområdet sammanhängande spörsmål.

Beträffande frågan om *de för lappväsendet avsedda fondernas förhållanden* har statskontoret därvid anfört bland annat:

Såsom utredningen påpekat, stå icke obetydliga medel till lappväsendets förfogande i de lappfonder, som av statsmakterna inrättats för de tre länens behov. Fondernas inbördes storleksordning har emellertid icke anpassats efter omfattningen av lappväsendet i ifrågavarande landsdelar. Detta har medfört, att, medan tillgångarna å jämtländska renbetesfjällens skogsfond och jämtländska lappväsendets fond betydligt vuxit, en väsentlig kapitalminskning uppstått å Västerbottens och Norrbottens lappfonder.

Någon anledning att i fortsättningen bibehålla denna länsuppdelning av de för lappväsendet avsatta tillgångarna synes statskontoret icke föreligga. Tvärtom torde övervägande skäl tala för en sammanslagning av berörda tillgångar till en fond för lappväsendets gemensamma understödjande. Utredningen har också uttalat, att det måhända vore lämpligt undersöka, huruvida ej en dylik åtgärd borde vidtagas. Då statskontoret icke kan finna, att några hinder möta mot en sådan sammanslagning, får ämbetsverket för sin del förorda, att den måtte komma till stånd.

I betraktande av de betydande belopp av skogsförsäljningsmedel, vilka under senare år influtit å jämtländska renbetesfjällens skogsfond och vilka enligt vad statskontoret under hand inhämtat från domänstyrelsen, lära kunna påräknas tillsvidare även i fortsättningen, synes avkastningen å den nya fonden kunna väntas bliva av den storlek, att avkastningen utan eftersättande av nödiga åtgärder borde förslå till täckande av samtliga utgifter för lappväsendet med undantag av sådana, som för närvarande bestridas från anslag å riksstaten. En dylik anpassning av utgifterna efter fondens avkastning skulle visserligen måhända kunna medföra, att av utredningen föreslagna byggnadsarbeten icke skulle i sin fulla utsträckning kunna genomföras inom den tid, som förutsatts. Ämbetsverket har emellertid svårt att föreställa sig, att en förlängning av utbyggnadstiden kan medföra mera påtagliga olägenheter. Såsom utredningen antytt lära för övrigt svårigheter möta att i de vidsträckta fjälltrakter, varom här är fråga, organisera och övervaka genomförandet av ett omfattande byggnadsprogram i ett alltför forcerat tempo.

Länsstyrelsen i Jämtlands län åter har gjort gällande, att de jämtländska lappfonderna icke på långt när äro tillräckliga för att tillgodose trängande behov för det jämtländska lappväsendet och därför icke kunna avstå något till de två övriga län, där renskötsel förekommer.

Till ytterligare belysning av frågan om lappfondernas ställning framhålles i propositionen följande.

Syftet med jämtländska renbetesfjällens skogsfond var från början att utvidga jämtlandslapparnas renbetesområden. I anledning av proposition den 13 maj 1887 medgav riksdagen, att den behållna avkastningen av viss utav domänstyrelsen föreslagen skogsavverkning på de jämtländska renbetesfjällen finge användas till nämnda ändamål. Genom beslut den 13 juli 1887 anbefallde Kungl. Maj:t sedermera domänstyrelsen att utan sammanblandning med övriga skogsförsäljningsmedel till statskontoret inleverera behållna försäljningsmedel för försålda skogseffekter från renbetesfjällen, varjämte

statskontoret ålades, att sedan statsverket blivit gottgjort för meddelade förskott för inköp av mark, förvalta överskottet såsom en särskild fond under benämning jämtländska renbetesfjällens skogsfond, om vars användande för de av riksdagen medgivna ändamål Kungl. Maj:t framdeles skulle förordna. Av skogsavverkningen från renbetesfjällen och därtill lagda fastigheter hava guldits, förutom högst avsevärda belopp för inköp av fastigheter, jämväl, efter Kungl. Maj:ts beprövande i varje särskilt fall, åtskilliga andra utgifter, som tarvats för fastigheternas förvaltning eller stått i samband därmed. Det oaktat hava fondens tillgångar varit i stigande.

I skrivelse den 12 februari 1914 hemställde länsstyrelserna i Västerbottens och Norrbottens län att ur jämtländska renbetesfjällens skogsfond ett belopp av 500,000 kronor finge uttagas för att efter närmare angivna grunder användas till bildande av två fonder, den ena å 300,000 kronor, benämnd Västerbottens lappfond, och den andra å 200,000 kronor, benämnd Norrbottens lappfond. Denna framställning föranledde proposition (nr 62) till 1914 års senare riksdag, varvid tillika framlades förslag om sådan ytterligare utökning av de ifrågasatta fonderna, att till desamma skulle läggas återstoden av ett anslag, som på sin tid beviljats för beredande av understöd åt lapparna i Jukkasjärvi socken, varigenom fonderna skulle komma att uppgå, Västerbottens lappfond till 440,000 kronor och Norrbottens lappfond till 293,647 kronor. Fondernas bildande skulle anses hava ägt rum den 1 januari 1914 och skulle förvaltas av statskontoret, med rätt för Kungl. Maj:t att, därest det framdeles skulle visa sig behöfligt eller lämpligt, överflytta en del av den ena fondens kapitalbelopp till den andra. Denna framställning blev av riksdagen bifallen.

Sedermera hava från jämtländska renbetesfjällens skogsfond överflyttats ytterligare 650,000 kronor, räknat från den 1 januari 1919, vilket belopp fördelats med 260,000 kronor till Västerbottens lappfond och 390,000 kronor till Norrbottens lappfond.

De olika lappfondernas ekonomiska ställning under senare år framgår av följande utdrag ur fondernas räkenskaper för budgetåren 1935/36 och 1936/37.

	Inkomster Kronor	Utgifter Kronor	Behållning Kronor
Jämtländska renbetesfjällens skogsfond			
1935/1936	294,040: 59	163,160: 65	1,636,718: 52
1936/1937	469,888: 68	237,813: 20	1,868,794: —
Jämtländska lappväsendets fond			
1935/1936	28,719: 67	26,086: 27	445,274: 13
1936/1937	25,256: 68	8,894: 54	461,636: 27
Västerbottens lappfond			
1935/1936	15,535: 01	43,348: 54	244,012: 87
1936/1937	15,596: 98	58,007: 35	201,602: 40
Norrbottens lappfond			
1935/1936	22,047: 52	151,799: 49	91,651: 72
1936/1937	30,248: 24	37,598: 48	84,301: 48

Norrbottnens lappfonds inkomster hava under en följd av år icke varit tillräckliga för att täcka de utgifter för lappväsendet, vilka skola bestridas av fondens medel. För närvarande lära Norrbottens lappfonds samtliga likvida kapitaltillgångar vara förbrukade.

Efter att ytterligare ha erinrat om visst uttalande i ämnet av 1937 års riksdagsrevisorer ävensom om en av länsstyrelsen i Norrbottens län den 6 november 1937 gjord framställning angående tillstånd att för vissa ändamål få disponera ett belopp av 112,520 kronor ur Norrbottens lappfond för år 1938, har *departementschefen* för egen del yttrat bland annat följande.

De förslag till delvis genomgripande reformer å lappväsendets område, som 1930 års lapputredning framlagt, kunna enligt min uppfattning prövas först sedan motsvarande undersökningar slutförts angående lappväsendets organisation och behov i de två övriga län, vilka inrymma lappbefolkning. Självfallet bör detta icke utesluta, att vissa frågor av mindre räckvidd kunna utbrytas och lösas utan avvaktande av nämnda utredningars slutförande.

Det förefaller emellertid uppenbart, att vid den kommande prövningen av lapputredningens förslag möjligheterna till kolonisationsverksamhet och egnahemsbildning bland lapparna måste bliva föremål för särskilt överbäggande. Åtskilliga av de åtgärder som böra vidtagas för bevarande av nomadlapparnas försörjningsmöjligheter synas mig intimt sammanhänga med egnahemsbildning och kolonisationsverksamhet bland befolkningen i övrigt. En rad av de påtalade missförhållandena inom lappväsendet hava ock framkallats av intressekonflikter mellan den jordbrukande, bofasta befolkningen och den nomadiserande lappbefolkningen. Det lär under sådana förhållanden få anses naturligt, att ärenden rörande lappväsendet handläggas inom det departement, till vilket ärenden rörande egnahems- och kolonisationsverksamhet i allmänhet höra, nämligen till jordbruksdepartementet och detta så mycket mera, som arten av nomadlapparnas näringsliv har nära beröringspunkter med sagda departements arbetsområde i övrigt. Jag har därför för avsikt att påkalla sådan ändring av Kungl. Maj:ts stadga den 12 december 1930 angående fördelning av ärenden mellan statsdepartementen, att handläggningen av ärenden rörande lappväsendet — fränsett sådana av politiar natur — överflyttas från socialdepartementet till jordbruksdepartementet. Jag har förvissat mig om, att min här uttalade uppfattning delas av chefen för jordbruksdepartementet.

De föreliggande frågorna om lappväsendets organisation och de därutinnan av 1930 års lapputredning framlagda förslagen komma sålunda först framdeles att underställas Kungl. Maj:ts prövning. Jämväl de av statskontoret och riksdagens revisorer berörda finansiella frågorna torde först i ett senare sammanhang böra bliva föremål för överbäggande. Emellertid har av min nyss lämnade redogörelse för Norrbottens lappfonds ekonomiska ställning framgått, att denna fond för närvarande saknar tillgångar att bestrida även sådana utgifter, vilka icke utan allvarligt men kunna uppskjutas. Även om några anslagsposter i länsstyrelsens framställning den 6 november 1937 vid närmare granskning kunna reduceras, håller jag för sannolikt, att minst 90,000 kronor av lappfondsmedel måste av länsstyrelsen disponeras under år 1938. Då fonden för närvarande så gott som helt saknar likvida tillgångar, lära nya medel böra tillföras fonden.

På sätt som skett vid Norrbottens lappfonds bildande och vid dess ökande 1919 torde härvid den utvägen böra anlitas, att erforderligt kapital överföres från jämtländska renbetesfjällens skogsfond. Lika med länsstyrelsen i Jämtlands län anser jag det visserligen icke tillrådligt att nu gå till en över-

flyttning av sådan storleksordning, som 1930 års lapputredning föreslagit, innan lappväsendets behov i detta län varit föremål för slutlig prövning. Däremot synes hinder icke böra möta för ett överflyttande av så stort belopp, som kan anses nödvändigt för att bestrida oundgängliga utgifter för lappväsendet i Norrbottens län under den tid, som skäligen kan beräknas förflyta, intill dess den slutliga prövningen av 1930 års lapputredning kan medhinnas. Enligt min uppfattning torde ett belopp av 200,000 kronor vara tillräckligt för sådant ändamål. Riksdagens medgivande till åtgärden torde böra inhämtas. Överföringen synes lämpligen böra räknas från den 1 januari 1938.

Med understrykande av vad föredragande departementschefen i ärendet anført finner sig utskottet böra tillstyrka bifall till Kungl. Maj:ts förslag. Utskottet hemställer alltså,

Utskottet.

att riksdagen må medgiva, att ur jämtländska renbetesfjällens skogsfond ett belopp av 200,000 kronor må, räknat från den 1 januari 1938, uttagas och överföras till Norrbottens lappfond.

Stockholm den 29 mars 1938.

På statsutskottets vägnar:

ANDERS RÅSTOCK.

Vid förestående ärendes slutbehandling inom utskottet hava närvarit från första kammaren: herrar *Johansson* i Fredrikslund, *Nilsson* i Malmö, *Hansén*, *Asplund*, *Borell*, *Bergström*, *Nilsson* i Landeryd, *Gustafsson* i Benestad, *Ström* i Lidköping, *Nilsson* i Fredriksfält, *Nisser* och *Bäckström*; samt

från andra kammaren: herrar *Råstock*, *Jansson* i Falun, *Magnusson* i Skövde, *Strindlund*, *Eriksson* i Stockholm, *Jeppsson*, *Svensson*, *Andersson* i Prästbol, *Lindberg* i Umeå, *Isacsson*, *Erlander* och *von Seth*.

Reservation

av herr *Strindlund*.